

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 22ας Ιουνίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή — Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών — Περιορισμοί — Προϋποθέσεις χορηγήσεως άδειας για τη διοργάνωση διαδικτυακών τυχηρών παιγνίων — Εκ των πραγμάτων αδυναμία αποκτήσεως τέτοιας άδειας από ιδιωτικούς φορείς εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη»

Στην υπόθεση C-49/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστήριο διοικητικών και εργατικών διαφορών της Βουδαπέστης, Ουγγαρία) με απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Ιανουαρίου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Unibet International Ltd.

κατά

Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο τμήματος, E. Regan, J.-C. Bonichot, C. G. Fernlund και S. Rodin (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: I. Illéssy, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Δεκεμβρίου 2016,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Unibet International Ltd., εκπροσωπούμενη από τους A. Jádi-Németh και A. Kovács, ügyvédek,
- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Z. Fehér και G. Koós, καθώς και από την E. E. Sebestyén,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις L. Van den Broeck και M. Jacobs, επικουρούμενες από τους P. Vlaeminck, R. Verbeke και J. Van den Bon, advocaten,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ουγγρική.

— η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους L. Inez Fernandes και M. Figueiredo, καθώς και από την A. Silva Coelho,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την E. Τσερέπα-Lacombe και τον L. Havas,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 5ης Απριλίου 2017,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 56 ΣΛΕΕ.
- 2 Η εν λόγω αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Unibet International Ltd. (στο εξής: Unibet), εταιρίας εδρεύουσας στη Μάλτα, και του Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala (κεντρικού Γραφείου Δημόσιων Οικονομικών και Τελωνείων, Ουγγαρία, στο εξής: ουγγρική φορολογική αρχή) σχετικά με τις αποφάσεις της εν λόγω αρχής περί προσωρινής απαγορεύσεως προσβάσεως στους διαδικτυακούς τόπους της Unibet, οι οποίοι είναι προσβάσιμοι στα ονόματα τομέα hu.unibet.com και hu.unibet.com.

Το νομικό πλαίσιο

Το ουγγρικό δίκαιο

Η νομοθεσία ως είχε στις 25 Ιουνίου 2014

– Ο νόμος για τη διοργάνωση τυχρών παιγνίων

- 3 Το άρθρο 1 του szerencsejáték szervezéséről szóló 1991. évi XXXIV törvény (νόμου XXXIV του 1991 για τη διοργάνωση τυχρών παιγνίων), ως είχε στις 25 Ιουνίου 2014 (στο εξής: νόμος για τη διοργάνωση τυχρών παιγνίων), προέβλεπε στις παραγράφους 3 έως 5:

«(3) Αποτελεί δραστηριότητα διοργανώσεως τυχρών παιγνίων, υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, περίπτωση i, του koncesszióról szóló 1991. évi XVI. törvény (νόμου XVI του 1991 σχετικά με τις παραχωρήσεις, στο εξής: νόμος περί παραχωρήσεων)

[...]

e) η διοργάνωση διαδικτυακών τυχρών παιγνίων,

[...]

(4) Η δραστηριότητα της διοργανώσεως τυχρών παιγνίων στα οποία παρέχεται δυνατότητα συμμετοχής, μέσω συστημάτων και τεχνικών τηλεπικοινωνίας, από την επικράτεια της Ουγγαρίας πρέπει να ασκείται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

(5) Η δημοσίευση προσκλήσεων συμμετοχής σε τυχρή παίγνια τα οποία διοργανώνονται μέσω συστημάτων και τεχνικών τηλεπικοινωνίας προϋποθέτει άδεια της εθνικής φορολογικής αρχής. Τα πιστωτικά ιδρύματα και οι πάροχοι υπηρεσιών τηλεπικοινωνίας δεν μπορούν να συνδράμουν τη δημοσίευση ή την αποδοχή προσκλήσεων συμμετοχής σε τυχρή παίγνια για τα οποία δεν έχει χορηγηθεί άδεια, ούτε να παράσχουν σε αυτά τεχνική υποστήριξη.»

4 Το άρθρο 2, παράγραφοι 2α και 3, του ανωτέρω νόμου προέβλεπε τα εξής:

«(2α) Για την παροχή υπηρεσιών διαδικτυακών τυχρών παιγνίων απαιτείται άδεια της εθνικής φορολογικής αρχής. Το πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου εκτείνεται στις υπηρεσίες διοργανώσεως διαδικτυακών τυχρών παιγνίων στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- a) όταν τα διαδικτυακά τυχρή παίγνια διοργανώνονται στην ουγγρική επικράτεια, ή
- b) όταν ο χρήστης της υπηρεσίας συμμετέχει στο διαδικτυακό τυχρό παίγνιο από την ουγγρική επικράτεια, ή
- c) όταν η υπηρεσία απευθύνεται σε χρήστες ευρισκόμενους στην ουγγρική επικράτεια, ιδίως όταν η υπηρεσία είναι διαθέσιμη στην ουγγρική γλώσσα ή διαφημίζεται στην ουγγρική επικράτεια.

(3) Η εθνική φορολογική αρχή χορηγεί άδεια σε όποιον πληροί τις απαιτούμενες για την ασφαλή και επαγγελματική διαχείριση των τυχρών παιγνίων προϋποθέσεις προσωπικού, υλικού και οικονομικού χαρακτήρα.»

5 Κατά το άρθρο 3 του εν λόγω νόμου:

«(1) Όσον αφορά δραστηριότητα διοργανώσεως μη απελευθερωμένων τυχρών παιγνίων:

- a) μπορεί να ασκηθεί από φορέα ο οποίος ανήκει κατά 100 % στο Ουγγρικό Δημόσιο, συσταθέντα προκειμένου να ασκεί σε τακτική βάση δραστηριότητα διοργανώσεως τυχρών παιγνίων (στο εξής: κρατικός φορέας εκμεταλλεύσεως τυχρών παιγνίων), καθώς και από εμπορική εταιρία της οποίας αποκλειστικός μέτοχος είναι ο κρατικός φορέας εκμεταλλεύσεως τυχρών παιγνίων, καθώς και από φορέα του οποίου κύριος μέτοχος είναι το Ουγγρικό Δημόσιο·
- b) το Δημόσιο μπορεί να εκχωρεί προσωρινώς σε τρίτους το δικαίωμα να ασκούν τη δραστηριότητα αυτή δυνάμει συμβάσεως παραχωρήσεως.

[...]

6 Το άρθρο 4 του νόμου για τη διοργάνωση τυχρών παιγνίων προέβλεπε στις παραγράφους 1 και 6:

«(1) Για τη σύναψη συμβάσεων παραχωρήσεως, ο υπουργός προκηρύσσει δημόσιο διαγωνισμό, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, του νόμου περί παραχωρήσεων.

[...]

(6) Δυνάμει του άρθρου 10/C, παράγραφος 2, του νόμου περί παραχωρήσεων, ο υπουργός μπορεί να συνάπτει σύμβαση παραχωρήσεως και χωρίς προκήρυξη δημόσιου διαγωνισμού με φορέα εκμεταλλεύσεως τυχρών παιγνίων εγνωσμένης αξιοπιστίας υπό την έννοια του παρόντος νόμου.»

7 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του νόμου αυτού προέβλεπε τα εξής:

«Σε περίπτωση προκηρύξεως δημόσιου διαγωνισμού κατ' εφαρμογήν του άρθρου 5, παράγραφος 1, του νόμου περί παραχωρήσεων, ο υπουργός δύναται να συνάψει τη σύμβαση παραχωρήσεως με το πρόσωπο στο οποίο κατακυρώθηκε ο διαγωνισμός.»

8 Το άρθρο 29/D του ανωτέρω νόμου είχε ως εξής:

«Η κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο a, εμπορική εταιρία της οποίας αποκλειστικός μέτοχος είναι ο κρατικός φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων ή ο κατά το ίδιο άρθρο φορέας του οποίου το Δημόσιο είναι ο κύριος μέτοχος, καθώς και η κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο b, παραχωρησιούχος εταιρία, πρέπει να διαθέτουν ελάχιστο εταιρικό κεφάλαιο 200 εκατομμυρίων ουγγρικών φιορινιών [(HUF) (περίπου 620 000 ευρώ)].»

9 Το άρθρο 36, παράγραφος 1, του νόμου για τη διοργάνωση τυχηρών παιγνίων προέβλεπε τα εξής:

«Την εποπτεία της διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων ασκεί η εθνική φορολογική αρχή. Προς τον σκοπό αυτό, ελέγχει αδιαλείπτως εάν κατά την άσκηση της σχετικής δραστηριότητας τηρούνται η νομοθεσία, οι όροι των αδειών και ο σχεδιασμός των παιγνίων.»

10 Το άρθρο 36/G, παράγραφοι 1 και 2, αυτού του νόμου προέβλεπε τα εξής:

«(1) Η εθνική φορολογική αρχή διατάσσει την προσωρινή απαγόρευση προσβάσεως σε δεδομένα που δημοσιεύονται μέσω δικτύων ηλεκτρονικών τηλεπικοινωνιών (στο εξής, για τους σκοπούς του παρόντος κεφαλαίου: ηλεκτρονικά δεδομένα), οσάκις η γνωστοποίηση ή δημοσιοποίησή τους στοιχειοθετεί παράνομη διοργάνωση τυχηρών παιγνίων.

(2) Η προσωρινή απαγόρευση προσβάσεως συνίσταται στην προσωρινή παρεμπόδιση προσβάσεως στα ηλεκτρονικά δεδομένα. Η εθνική φορολογική αρχή δύναται να απαγορεύσει την πρόσβαση στα ηλεκτρονικά δεδομένα για διάστημα 90 ημερών.

[...].»

11 Το άρθρο 37, σημείο 30, του εν λόγω νόμου προέβλεπε τα ακόλουθα:

«Εγνωσμένης αξιοπιστίας φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων: ο φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων του οποίου η οργάνωση χαρακτηρίζεται από διαφάνεια υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, σημείο 1, του *nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény* (νόμος CXCVI του 2011 περί εθνικής περιουσίας) και

a) ο οποίος έχει εκπληρώσει, όσον αφορά τα δημόσια βάρη, όλες τις υποχρεώσεις περί δηλώσεως και καταβολής ποσών τα οποία υπερβαίνουν τα 500 000 HUF [(περίπου 1 550 ευρώ)], και έχουν βεβαιωθεί από την κρατική φορολογική αρχή, χωρίς ουδέποτε να περιέλθει σε υπερημερία εκπληρώσεως των εν λόγω υποχρεώσεων ανώτερη των 90 ημερών·

b) εις βάρος του τραπεζικού λογαριασμού του οποίου η φορολογική αρχή ουδέποτε εξέδωσε ένταλμα εισπράξεως για ποσό ανώτερο των 500 000 HUF [(περίπου 1 550 ευρώ)], ούτε έχει κινηθεί κατ' αυτού, σχετικά με την άσκηση της δραστηριότητάς του, διαδικασία εκτελέσεως για ποσόν ανώτερο των 500 000 HUF [(περίπου 1 550 ευρώ)]·

c) ο οποίος ουδέποτε διέπραξε, κατά την άσκηση της δραστηριότητάς του και εντός του πλαισίου αυτής, παράβαση η οποία επισύρει πρόστιμο ανώτερο των πέντε εκατομμυρίων HUF [(περίπου 15 500 ευρώ)]·

- d) ο οποίος έχει ασκήσει, τουλάχιστον για δέκα έτη, τη δραστηριότητα της διοργάνωσης τυχρών παιχνιδιών στην Ουγγαρία, και
- e) ο οποίος έχει τηρήσει, στο σύνολό τους, τους κανόνες περί ταυτοποίησης των παικτών και επεξεργασίας των δεδομένων που αυτή συνεπάγεται, εφόσον φέρει τη σχετική υποχρέωση.»

– Ο νόμος περί παραχωρήσεων

- 12 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του νόμου περί παραχωρήσεων προέβλεπε τα εξής:

«Το Δημόσιο ή οι ΟΤΑ οφείλουν να προκηρύσσουν διαγωνισμό για τη σύναψη συμβάσεων παραχωρήσεως, εξαιρουμένης της κατά το άρθρο 12, παράγραφος 3, του νόμου CXCVI του 2011, περί εθνικής περιουσίας, παρατάσεως ισχύος της συμβάσεως και της συνάψεως της κατά το άρθρο 10/C του παρόντος νόμου συμβάσεως. Ο διαγωνισμός πρέπει να είναι ανοικτός, εκτός από την περίπτωση που, για λόγους εθνικής αμύνης και ασφαλείας, επιβάλλεται η διεξαγωγή διαδικασίας με περιορισμένη δημοσιότητα.

[...]

- 13 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του νόμου αυτού προέβλεπε τα εξής:

«Ο αρμόδιος, αναλόγως του αντικειμένου της δραστηριότητας, υπουργός νομιμοποιείται να προκηρύσσει και να διενεργεί τον διαγωνισμό καθώς και να συνάπτει τη σύμβαση παραχωρήσεως, κατόπιν συμφωνίας του αρμοδίου για τον έλεγχο της εθνικής περιουσίας υπουργού.

[...]

- 14 Κατά το άρθρο 10/C, παράγραφοι 1 έως 6, του εν λόγω νόμου:

«(1) Η σύμβαση παραχωρήσεως μπορεί επίσης να συνάπτεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, με φορέα εκμεταλλεύσεως τυχρών παιχνιδιών εγνωσμένης αξιοπιστίας.

(2) Ο αρμόδιος, αναλόγως του αντικειμένου της δραστηριότητας, υπουργός δύναται να μην προκηρύξει δημόσιο διαγωνισμό για τη σύναψη της συμβάσεως παραχωρήσεως εφόσον η σύμβαση δύναται να συναφθεί με φορέα εκμεταλλεύσεως τυχρών παιχνιδιών εγνωσμένης αξιοπιστίας.

(3) Για την άσκηση της δραστηριότητας της διοργάνωσης τυχρών παιχνιδιών, ο φορέας εκμεταλλεύσεως τυχρών παιχνιδιών εγνωσμένης αξιοπιστίας πρέπει να υποβάλει προσφορά. Στην προσφορά του προσδιορίζει τη χωροθεσία των μονάδων –υπό την έννοια του νόμου για τη διοργάνωση τυχρών παιχνιδιών– τις οποίες προτίθεται να εκμεταλλευτεί, δεσμεύεται δε να καταβάλλει, για έκαστη εξ αυτών, ετήσιο τέλος παραχωρήσεως ίσο, τουλάχιστον, προς το διπλάσιο του τέλους παραχωρήσεως που καθορίζεται στον ισχύοντα νόμο περί του κρατικού προϋπολογισμού.

(4) Ο αρμόδιος, αναλόγως του αντικειμένου της δραστηριότητας, υπουργός αποδέχεται ή απορρίπτει την προσφορά εντός τριάντα ημερών από τη λήψη της έγγραφης προσφοράς του εγνωσμένης αξιοπιστίας φορέα εκμεταλλεύσεως τυχρών παιχνιδιών. Σε περίπτωση αποδοχής της προσφοράς, συνάπτεται, εντός τριάντα ημερών, η σύμβαση παραχωρήσεως με τον υποβαλόντα την προσφορά.

(5) Δυνάμει της συναφθείσας κατά το παρόν άρθρο συμβάσεως παραχωρήσεως, ο παραχωρησιούχος μπορεί να εκμεταλλεύεται κατ' ανώτατο όριο πέντε μονάδες.

(6) Κατά τα λοιπά, οι διατάξεις του παρόντος νόμου και του νόμου περί διοργάνωσης τυχηρών παιγνίων εφαρμόζονται συμπληρωματικώς τόσο στη σύμβαση παραχωρήσεως όσο και στον παραχωρησιούχο.

[...]»

- 15 Το άρθρο 11, παράγραφος 1, του νόμου περί παραχωρήσεων προέβλεπε τα εξής:

«Στην περίπτωση κατά την οποία η σύμβαση παραχωρήσεως δεν συνάπτεται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 10/C, το πρόσωπο ή ο οργανισμός που ενεργεί στο όνομα του Δημοσίου ή των ΟΤΑ μπορεί να συνάψει τη σύμβαση παραχωρήσεως μόνο με τον διαγωνιζόμενο στον οποίο κατακυρώθηκε ο διαγωνισμός. Ο διαγωνισμός κατακυρώνεται στο πρόσωπο που έχει υποβάλει στο Δημόσιο ή στον ΟΤΑ την πλέον συμφέρουσα, στο σύνολό της, προσφορά, η οποία πληροί τα κριτήρια του διαγωνισμού.

[...]»

- 16 Το άρθρο 21, παράγραφος 1, του ανωτέρω νόμου προέβλεπε τα εξής:

«Στην περίπτωση κατά την οποία η άσκηση της δραστηριότητας που υπόκειται σε σύμβαση παραχωρήσεως προϋποθέτει, βάσει ειδικού κανόνα, διοικητική άδεια, η παραχωρησιούχος εταιρία δύναται να ασκεί τη δραστηριότητα αυτή μόνον εφόσον διαθέτει την εν λόγω διοικητική άδεια.

[...]»

Η νομοθεσία ως είχε στις 29 Αυγούστου 2014

– *Ο τροποποιημένος νόμος για τη διοργάνωση τυχηρών παιγνίων*

- 17 Το άρθρο 3 του νόμου για τη διοργάνωση τυχηρών παιγνίων, ως είχε στις 29 Αυγούστου 2014 (στο εξής: τροποποιημένος νόμος για τη διοργάνωση τυχηρών παιγνίων), προέβλεπε στην παράγραφο 3 τα εξής:

«Η διοργάνωση κληρώσεων και στοιχημάτων –εξαιρουμένων των ιπποδρομιακών στοιχημάτων, των διαδικτυακών τυχηρών παιγνίων και των πρακτορειών στοιχημάτων– ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του κρατικού φορέα εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων.»

- 18 Το άρθρο 29/D, παράγραφοι 1 και 2, του τροποποιημένου νόμου για τη διοργάνωση τυχηρών παιγνίων προέβλεπε τα εξής:

«(1) Η κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α, εμπορική εταιρία της οποίας αποκλειστικός μέτοχος είναι ο κρατικός φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων ή ο κατά το ίδιο άρθρο φορέας του οποίου το Δημόσιο είναι ο κύριος μέτοχος, καθώς και η κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β, παραχωρησιούχος εταιρία ή ο εγνωσμένης αξιοπιστίας φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων, πρέπει να διαθέτουν ελάχιστο εταιρικό κεφάλαιο 50 εκατομμυρίων HUF [(περίπου 155 000 ευρώ)].

(2) Η κατά την παράγραφο 1 παραχωρησιούχος εταιρία μπορεί επίσης –λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 20, παράγραφος 1, του [νόμου περί παραχωρήσεων, ως είχε στις 29 Αυγούστου 2014 (στο εξής: τροποποιημένος νόμος περί παραχωρήσεων)]– να ασκεί τη δραστηριότητά της και ως εμπορική εταιρία εγκατεστημένη στην αλλοδαπή.

[...]»

19 Το άρθρο 37, σημείο 31, του εν λόγω νόμου προέβλεπε τα εξής:

«Εγνωσμένης αξιοπιστίας φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων: ο φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων του οποίου η οργάνωση χαρακτηρίζεται από διαφάνεια υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, σημείο 1, του νόμου CXCVI του 2011 περί εθνικής περιουσίας και

- a) έχει εκπληρώσει, όσον αφορά τα δημόσια βάρη, όλες τις υποχρεώσεις περί δηλώσεως και καταβολής ποσών τα οποία υπερβαίνουν τα 500 000 HUF [(περίπου 1 550 ευρώ)] και έχουν βεβαιωθεί από την κρατική φορολογική αρχή ή τη φορολογική αρχή του κράτους στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων ή του κράτους το οποίο εξέδωσε την άδεια για την άσκηση της δραστηριότητας της διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων, χωρίς ουδέποτε να περιέλθει σε υπερημερία εκπληρώσεως των εν λόγω υποχρεώσεων ανώτερη των 90 ημερών,
- b) εις βάρος του τραπεζικού λογαριασμού του οποίου η φορολογική αρχή του κράτους το οποίο εξέδωσε την άδεια για την άσκηση της δραστηριότητας της διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων ουδέποτε εξέδωσε ένταλμα εισπράξεως για ποσό ανώτερο των 500 000 HUF [(περίπου 1 550 ευρώ)], ούτε έχει κινηθεί κατ' αυτού, σχετικά με την άσκηση της δραστηριότητάς του, διαδικασία εκτελέσεως, στο κράτος που εξέδωσε την άδεια για την άσκηση της δραστηριότητας της διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων, για ποσό ανώτερο των 500 000 HUF [(περίπου 1 550 ευρώ)],
- c) ο οποίος ουδέποτε διέπραξε, κατά την άσκηση της δραστηριότητάς του και εντός του πλαισίου αυτής, στο εκδόν την άδεια για την άσκηση της δραστηριότητας της διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων κράτος, παράβαση η οποία επισύρει, κάθε φορά, πρόστιμο ανώτερο των πέντε εκατομμυρίων HUF [(περίπου 15 500 ευρώ)],
- d) ο οποίος έχει ασκήσει, τουλάχιστον για τρία έτη, τη δραστηριότητα της διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων στο εκδόν την άδεια για την άσκηση της δραστηριότητας της διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων κράτος, και
- e) ο οποίος έχει τηρήσει, στο σύνολό τους, τους κανόνες περί ταυτοποίησης των παικτών, καθώς και επεξεργασίας των δεδομένων που αυτή συνεπάγεται, εντός του κράτους στο οποίο χορηγήθηκε η άδεια ασκήσεως δραστηριότητας διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων, στο μέτρο που φέρει τη σχετική υποχρέωση.

Στην περίπτωση κατά την οποία ο φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων διαθέτει ή διέθετε άδεια για τη δραστηριότητα της διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων σε περισσότερα του ενός κράτη, η τήρηση των προϋποθέσεων των στοιχείων α έως ε, πρέπει να αποδεικνύεται σε σχέση με ένα μόνον κράτος και πάντοτε σε σχέση με το εν λόγω κράτος.»

– Ο τροποποιημένος νόμος περί παραχωρήσεων

20 Το άρθρο 10/C, παράγραφος 3α, του τροποποιημένου νόμου περί παραχωρήσεων είχε ως εξής:

«Οι διατάξεις της παραγράφου 3 έχουν εφαρμογή στις προσφορές που υποβάλλονται με αντικείμενο τη διοργάνωση διαδικτυακών τυχηρών παιγνίων, με τις ακόλουθες εξαιρέσεις:

- a) προσφορές μπορούν να υποβάλλουν μόνον οι φορείς εγνωσμένης αξιοπιστίας κατά την έννοια του άρθρου 37, σημείο 31, του [τροποποιημένου νόμου περί διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων],
- b) στην προσφορά πρέπει τουλάχιστον να αναγράφεται, για κάθε είδος παιγνίου, το ετήσιο τέλος για την παραχώρηση, με βάση το τέλος αναφοράς που ισχύει για τις παραχωρήσεις, όπως αυτό καθορίζεται στον νόμο περί του κρατικού προϋπολογισμού, αναλόγως του είδους του παιγνίου, και

οι διαγωνιζόμενοι που δεν είναι εγκατεστημένοι στην Ουγγαρία ή δεν διαθέτουν άδεια ουγγρικής αρχής για την άσκηση της δραστηριότητας της διοργάνωσης τυχηρών παιγνίων επισυνάπτουν στην προσφορά τους βεβαίωση ότι πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 37, σημείο 31, του [τροποποιημένου νόμου περί διοργάνωσης τυχηρών παιγνίων], η οποία εκδίδεται από την αρχή του κράτους στο οποίο είναι εγκατεστημένοι ή από την αρχή του κράτους που εξέδωσε την άδεια για την άσκηση της δραστηριότητας της διοργάνωσης τυχηρών παιγνίων, μαζί με επίσημη μετάφρασή της στην ουγγρική γλώσσα.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 21 Η Unibet είναι εταιρία εδρεύουσα στη Μάλτα και δραστηριοποιούμενη ιδίως στη διοργάνωση διαδικτυακών τυχηρών παιγνίων. Προς τον σκοπό αυτόν έχει λάβει άδειες από τις εθνικές αρχές πλειόνων κρατών μελών. Κατόπιν ελέγχων που διενεργήθηκαν κατά το έτος 2014 ως προς το περιεχόμενο των διαδικτυακών τόπων στην ουγγρική γλώσσα τους οποίους εκμεταλλευόταν η Unibet και οι οποίοι ήταν προσβάσιμοι στα ονόματα τομέα hu.unibet.com και hu.unibet.com, η ουγγρική φορολογική αρχή διαπίστωσε ότι οι συγκεκριμένοι διαδικτυακοί τόποι καθιστούσαν δυνατή την πρόσβαση σε περιεχόμενα που συνιστούν τυχηρά παίγνια υπό την έννοια της ουγγρικής νομοθεσίας περί διοργάνωσης τυχηρών παιγνίων, μολοντί η Unibet δεν διέθετε τη σχετικώς απαιτούμενη άδεια στην Ουγγαρία.
- 22 Έχοντας διαπιστώσει την εν λόγω παράβαση, η ουγγρική φορολογική αρχή εξέδωσε δύο αποφάσεις με τις οποίες, πρώτον, διέταξε τη Unibet να διακόψει προσωρινώς την πρόσβαση από την Ουγγαρία στους διαδικτυακούς τόπους της και, δεύτερον, επέβαλε σε αυτήν πρόστιμο.
- 23 Η Unibet άσκησε προσφυγή ενώπιον του Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστηρίου διοικητικών και εργατικών διαφορών της Βουδαπέστης, Ουγγαρία) ζητώντας την ακύρωση των ανωτέρω αποφάσεων, λόγω του ότι η ουγγρική νομοθεσία δυνάμει της οποίας εκδόθηκαν αντίκειται στο άρθρο 56 ΣΛΕΕ. Εκτιμά ότι, λαμβανομένων υπόψη των προϋποθέσεων που θέτει αυτή η νομοθεσία, η ίδια δεν έχει, εκ των πραγμάτων, τη δυνατότητα να αποκτήσει την ιδιότητα του παραχωρησιούχου, ιδιότητα η οποία ωστόσο αποτελεί προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας διοργάνωσης διαδικτυακών τυχηρών παιγνίων. Η Unibet προβάλλει ότι κατέστη αδύνατον για την ίδια να συνάψει τη σύμβαση παραχώρησης μέσω οποιασδήποτε διαδικασίας προβλεπόμενης στην εθνική νομοθεσία.
- 24 Κατά τη Unibet, αφενός, ο υπουργός Οικονομίας δεν προκήρυξε δημόσιο διαγωνισμό για τη σύναψη συμβάσεως παραχώρησης, στερώντας της έτσι τη δυνατότητα να κάνει χρήση της πρώτης ως άνω διαδικασίας. Αφετέρου, υποστηρίζει ότι, όσον αφορά τη δεύτερη διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας θα έπρεπε να της παρέχεται η δυνατότητα να υποβάλει προσφορά στον υπουργό με σκοπό τη σύναψη συμβάσεως παραχώρησης, διαδικασία στην οποία έχουν δικαίωμα συμμετοχής μόνον οι κατά την ουγγρική νομοθεσία «εγνωσμένης» αξιοπιστίας φορείς, δεν της ήταν δυνατόν να υποβάλει προσφορά κατά τον χρόνο της πρώτης αποφάσεως, διότι δεν πληρούσε τα κριτήρια του νόμου που θα της επέτρεπαν να χαρακτηριστεί ως «εγνωσμένης αξιοπιστίας» φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων υπό την έννοια της εθνικής νομοθεσίας. Επιπροσθέτως, η Unibet προβάλλει ότι κατά την έκδοση της δεύτερης αποφάσεως, λόγω της ενάρξεως ισχύος της νομοθεσίας με την οποία τροποποιήθηκε ο ορισμός του «εγνωσμένης αξιοπιστίας» φορέα εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων, δεν είχε στη διάθεσή της επαρκή χρόνο για να καταρτίσει λεπτομερή προσφορά.
- 25 Κατά την ουγγρική φορολογική αρχή, η εθνική νομοθεσία δεν αντίκειται στο άρθρο 56 ΣΛΕΕ. Η μη προκήρυξη διαγωνισμού για τη σύναψη συμβάσεως παραχώρησης δεν συνεπάγεται ότι η ουγγρική νομοθεσία αντίκειται στο δίκαιο της Ένωσης, καθόσον, αν είχε προκηρυχθεί τέτοιου είδους διαγωνισμός, η Unibet θα μπορούσε να έχει συμμετάσχει. Επιπροσθέτως, κατά τον χρόνο εκδόσεως της δεύτερης αποφάσεως, η Unibet είχε τη δυνατότητα να αποδείξει ότι ήταν εγνωσμένης «αξιοπιστίας» φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων, υπό την έννοια της εθνικής νομοθεσίας,

κάτι που θα της είχε επιτρέψει να υποβάλει προσφορά στον υπουργό με σκοπό τη σύναψη συμβάσεως παραχωρήσεως. Η ουγγρική φορολογική αρχή υποστήριξε ότι επρόκειτο να εκδοθεί υπουργικό διάταγμα προκειμένου να συμπληρωθούν οι διατάξεις του νόμου περί διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων όσον αφορά τα διαδικτυακά παίγνια.

- 26 Η ουγγρική φορολογική αρχή επισήμανε, επίσης, ότι, καθόσον το διάταγμα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών (ΕΕ 1998, L 204, σ. 37), η κοινοποίησή του στην Επιτροπή αποτελούσε προαπαιτούμενο για την έναρξη ισχύος του. Κατά την ουγγρική φορολογική αρχή, ακόμα και στην περίπτωση τυχόν ασυμβατότητας της ουγγρικής νομοθεσίας προς το δίκαιο της Ένωσης, δεν θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι επιτρέπεται η διοργάνωση διαδικτυακών τυχηρών παιγνίων στην Ουγγαρία χωρίς άδεια και χωρίς κανενός είδους περιορισμό.
- 27 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν, υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 56 ΣΛΕΕ στον τομέα των τυχηρών παιγνίων, εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία δεν δημιούργησε καθεστώς μονοπωλίου στην αγορά των τυχηρών παιγνίων και η οποία εγγυάται, θεωρητικώς, στους φορείς της αγοράς τη δυνατότητα να προσφέρουν εντός της Ουγγαρίας διαδικτυακά τυχηρά παίγνια, αλλά της οποίας η εφαρμογή συνεχίζει να στερεί εκ των πραγμάτων από τους φορείς της αγοράς τη δυνατότητα να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, δύναται να είναι συμβατή προς τις διατάξεις του προαναφερθέντος άρθρου.
- 28 Κατά το εν λόγω δικαστήριο, οι φορείς εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων διέθεταν, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών στην υπόθεση της κύριας δίκης, δύο δυνατότητες συνάψεως συμβάσεως παραχωρήσεως για τη διοργάνωση διαδικτυακών τυχηρών παιγνίων. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η πρώτη δυνατότητα, ήτοι η προκήρυξη διαγωνισμού από τον υπουργό Οικονομίας δεν αξιοποιήθηκε από αυτόν καθ' όλη την κρίσιμη περίοδο. Όσον αφορά τη δεύτερη δυνατότητα, ήτοι την υποβολή προσφοράς με σκοπό τη σύναψη συμβάσεως παραχωρήσεως, το εν λόγω δικαστήριο τονίζει ότι μόνο φορέας εκμεταλλεύσεως δυνάμενος να χαρακτηριστεί «εγνωσμένης αξιοπιστίας φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων», υπό την έννοια της νομοθεσίας που ίσχυε στις 25 Ιουνίου 2014, επιτρεπόταν να υποβάλει τέτοιου είδους προσφορά. Όμως, κατ' εφαρμογήν της νομοθεσίας αυτής, κατά τον χρόνο εκδόσεως της πρώτης αποφάσεως περί απαγορεύσεως προσβάσεως στους διαδικτυακούς τόπους της Unibet, οι φορείς οι οποίοι δεν μπορούσαν να αποδείξουν δέκα έτη παροχής υπηρεσιών στην Ουγγαρία δεν ενέπιπταν στο εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου «εγνωσμένης αξιοπιστίας φορέας εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων». Επομένως, κατά το αιτούν δικαστήριο, η Unibet ήταν αποκλεισμένη από την αγορά διαδικτυακών τυχηρών παιγνίων. Επιπροσθέτως, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, λόγω του σύντομου χρονικού διαστήματος που μεσολάβησε μεταξύ της 15ης Ιουλίου 2014, ημερομηνίας κατά την οποία έλαβε χώρα η νομοθετική παρέμβαση δυνάμει της οποίας τροποποιήθηκε ο ορισμός του «εγνωσμένης αξιοπιστίας φορέα εκμεταλλεύσεως» με αποτέλεσμα η Unibet να μπορεί, ενδεχομένως, να εμπίπτει στην έννοια αυτή, και της 29ης Αυγούστου 2014, ημερομηνίας της εκδόσεως της δεύτερης αποφάσεως περί απαγορεύσεως προσβάσεως στους διαδικτυακούς τόπους της Unibet, η τελευταία παρεμποδίστηκε από το να υποβάλει λεπτομερή προσφορά.
- 29 Έτσι, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν, υπό το πρίσμα του άρθρου 56 ΣΛΕΕ, η έλλειψη λεπτομερών κανόνων σχετικά με τις τεχνικές προδιαγραφές που απαιτούνται για τη χορήγηση αδειών διοργανώσεως διαδικτυακών τυχηρών παιγνίων δύναται να δικαιολογήσει τον εκ των πραγμάτων αποκλεισμό φορέα εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων από τη διαδικασία χορηγήσεως, καίτοι η εθνική νομοθεσία προβλέπει ότι η χορήγηση άδειας είναι θεωρητικώς δυνατή. Επιπροσθέτως, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν τέτοια έλλειψη λεπτομερών τεχνικών κανόνων μπορεί να δικαιολογήσει τις διοικητικές κυρώσεις που επιβάλλονται από τις αρμόδιες αρχές στους φορείς εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων οι οποίοι δεν μπορούσαν, εκ των πραγμάτων, να λάβουν τις άδειες που απαιτούνται για τη διοργάνωση διαδικτυακών τυχηρών παιγνίων.

30 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστήριο διοικητικών και εργατικών διαφορών της Βουδαπέστης) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχει το άρθρο 56 ΣΛΕΕ την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία βάσει της οποίας προκηρύσσεται, κατά περίπτωση, διαγωνισμός για τη σύναψη συμβάσεως παραχωρήσεως ή γίνεται δεκτή προσφορά για την ανάθεση της συμβάσεως παραχωρήσεως και η οποία, επομένως, διασφαλίζει θεωρητικώς τη δυνατότητα κάθε οικονομικού φορέα που πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις –συμπεριλαμβανομένων των φορέων που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη– να συνάψει σύμβαση παραχωρήσεως για την παροχή υπηρεσιών μη απελευθερωμένων διαδικτυακών τυχερών παιγνίων, είτε μέσω δημόσιου διαγωνισμού, είτε μέσω υποβολής προσφοράς, ενώ στην πραγματικότητα ούτε το οικείο κράτος μέλος προκηρύσσει διαγωνισμό για τη σύναψη συμβάσεως παραχωρήσεως, ούτε ο πάροχος της υπηρεσίας έχει στην πραγματικότητα δυνατότητα υποβολής προσφοράς και, παρά ταύτα, οι αρχές του κράτους μέλους διαπιστώνουν ότι ο πάροχος της υπηρεσίας παρέβη νομικούς κανόνες καθόσον παρέσχε την εν λόγω υπηρεσία χωρίς άδεια βασιζόμενη στην παραχώρηση και του επιβάλλουν την κατά τον νόμο προβλεπόμενη διοικητική κύρωση (προσωρινή απαγόρευση προσβάσεως και πρόστιμο σε περίπτωση υποτροπής);
- 2) Αντιτίθεται το άρθρο 56 ΣΛΕΕ στη θέσπιση από τα κράτη μέλη ιεραρχικώς ανώτερων, υπό το πρίσμα του εσωτερικού δικαίου, διατάξεων, βάσει των οποίων οι φορείς εκμεταλλεύσεως διαδικτυακών τυχερών παιγνίων έχουν θεωρητικώς τη δυνατότητα διασυνοριακής παροχής υπηρεσιών διαδικτυακών τυχερών παιγνίων, ενώ στην πραγματικότητα, ελλείψει ιεραρχικώς κατώτερων εκτελεστικών διατάξεων στο οικείο κράτος μέλος, οι φορείς αυτοί δεν μπορούν να λάβουν από τις αρχές τις απαιτούμενες άδειες για την παροχή της εν λόγω υπηρεσίας;
- 3) Εφόσον το δικάζον την υπόθεση της κύριας δίκης δικαστήριο διαπιστώσει, βάσει των απαντήσεων που θα δοθούν στα προηγούμενα ερωτήματα, ότι η νομοθετική ρύθμιση του κράτους μέλους αντιβαίνει στο άρθρο 56 ΣΛΕΕ, συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης η κρίση του εν λόγω δικαστηρίου ότι τόσο η διαπιστωθείσα με τις διοικητικές αποφάσεις των αρχών του κράτους μέλους παράβαση νομικών κανόνων λόγω της άνευ άδειας παροχής της υπηρεσίας, όσο και η επιβληθείσα για την παράβαση αυτή διοικητική κύρωση (προσωρινή απαγόρευση προσβάσεως και πρόστιμο) αντιβαίνουν στο άρθρο 56 ΣΛΕΕ;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δεύτερου ερωτήματος

- 31 Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 56 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία θεσπίζει σύστημα παραχωρήσεως και χορηγήσεως αδειών για τη διοργάνωση διαδικτυακών τυχερών παιγνίων, δυνάμει του οποίου οι φορείς δύνανται να συνάψουν σύμβαση παραχωρήσεως και, βάσει αυτής, να λάβουν άδεια διοργανώσεως διαδικτυακών τυχερών παιγνίων, είτε συμμετέχοντας σε διαγωνισμό με σκοπό τη σύναψη συμβάσεως παραχωρήσεως ο οποίος διοργανώνεται από τον υπουργό Οικονομίας είτε υποβάλλοντας προσφορά στον υπουργό με σκοπό τη σύναψη συμβάσεως παραχωρήσεως, η δε τελευταία δυνατότητα παρέχεται στους «εγνωσμένης αξιοπιστίας» φορείς εκμεταλλεύσεως τυχερών παιγνίων, υπό την έννοια της εθνικής νομοθεσίας.
- 32 Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 56 ΣΛΕΕ επιτάσσει την κατάργηση κάθε περιορισμού της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, ακόμη και όταν ο περιορισμός αυτός εφαρμόζεται αδιακρίτως τόσο στους ημεδαπούς παρέχοντες υπηρεσίες όσο και σε εκείνους των άλλων κρατών μελών, οσάκις μπορεί να απαγορεύσει, να παρακωλύσει ή να καταστήσει λιγότερο ελκυστικές

τις δραστηριότητες του παρέχοντος υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος, όπου νομίμως παρέχει ανάλογες υπηρεσίες (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, C-42/07, EU:C:2009:519, σκέψη 51 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 33 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι εθνική νομοθεσία η οποία απαγορεύει τη διοργάνωση τυχρών παιγνίων αν δεν έχει προηγουμένως χορηγηθεί άδεια από τις διοικητικές αρχές συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, την οποία εγγυάται το άρθρο 56 ΣΛΕΕ (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 30ής Απριλίου 2014, Pflieger κ.λπ., C-390/12, EU:C:2014:281, σκέψη 39 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 34 Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία θεσπίζει καθεστώς συμβάσεων παραχωρήσεως και χορηγήσεως αδειών για τη διοργάνωση τυχρών παιγνίων, συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών υπό την έννοια του άρθρου 56 ΣΛΕΕ.
- 35 Στο σημείο αυτό πρέπει να εξεταστεί, ωστόσο, αν ο ως άνω περιορισμός δύναται να δικαιολογηθεί.
- 36 Όσον αφορά τους δικαιολογητικούς λόγους που μπορούν να γίνουν δεκτοί αναφορικά με εσωτερικά μέτρα τα οποία περιορίζουν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως επισημάνει ότι οι σκοποί τους οποίους επιδιώκουν οι εθνικές νομοθεσίες στον τομέα των τυχρών παιγνίων και των στοιχημάτων αφορούν, συνολικώς ιδωμένοι, το συνηθέστερο, την προστασία των αποδεκτών των οικείων υπηρεσιών, και γενικότερα των καταναλωτών, καθώς και την προστασία της κοινωνικής τάξης. Επίσης, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι σκοποί αυτοί περιλαμβάνονται στους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος που δύναται να δικαιολογήσουν περιορισμούς της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.
- 37 Επιπροσθέτως, δεν αμφισβητείται ότι σε κάθε κράτος μέλος επαφίεται να εκτιμά αν, στο πλαίσιο των θεμιτών σκοπών που επιδιώκει, πρέπει να απαγορεύει πλήρως ή μερικώς δραστηριότητες τέτοιας φύσεως, ή απλώς να τις περιορίζει και να προβλέπει συναφώς αυστηρές κατά το μάλλον ή ήττον λεπτομέρειες ελέγχου, η δε αναγκαιότητα και η αναλογικότητα των ούτως λαμβανομένων μέτρων πρέπει να εκτιμάται μόνο σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς και το επίπεδο της προστασίας που επιθυμούν να διασφαλίσουν οι οικείες εθνικές αρχές (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, Carmen Media Group, C-46/08, EU:C:2010:505, σκέψη 46 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 38 Εν προκειμένω, προκύπτει από τις γραπτές παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο ότι η Ουγγαρία, προκειμένου να δικαιολογήσει τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης μέτρα, επικαλείται εν γένει τους σκοπούς προστασίας των καταναλωτών και τους κινδύνους για τη δημόσια τάξη και τη δημόσια υγεία.
- 39 Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι οι σκοποί αυτοί δύναται να δικαιολογούν περιορισμούς στις θεμελιώδεις ελευθερίες στον τομέα των τυχρών παιγνίων. Ειδικότερα, η νομολογία έχει δεχθεί ορισμένους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, όπως π.χ. την προστασία των καταναλωτών, την πρόληψη της απάτης, τη μη ενθάρρυνση της εκ μέρους των πολιτών σπατάλης χρημάτων που συνδέεται με τα παίγνια και, γενικώς, την αποτροπή κάθε διαταράξεως της κοινωνικής τάξεως (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 6ης Μαρτίου 2007, Placanica κ.λπ., C-338/04, C-359/04 και C-360/04, EU:C:2007:133, σκέψη 46).
- 40 Εντούτοις, κατά πάγια νομολογία, οι επιβαλλόμενοι από τα κράτη μέλη περιορισμοί πρέπει να συνάδουν προς την αρχή της αναλογικότητας και μια εθνική νομοθεσία μπορεί να εξασφαλίσει την επίτευξη του προβαλλόμενου σκοπού μόνον εφόσον τα χρησιμοποιούμενα μέσα είναι συνεπή και

συστηματικά (αποφάσεις της 6ης Μαρτίου 2007, Placanica κ.λπ., C-338/04, C-359/04 και C-360/04, EU:C:2007:133, σκέψεις 48 και 53, καθώς και της 16ης Φεβρουαρίου 2012, Costa και Cifone, C-72/10 και C-77/10, EU:C:2012:80, σκέψη 63).

- 41 Επίσης, για να είναι δικαιολογημένη τέτοια νομοθεσία, μολονότι παρεκκλίνει από θεμελιώδη ελευθερία, προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου ότι ένα σύστημα συμβάσεων παραχωρήσεως και χορηγήσεως αδειών για τη διοργάνωση τυχηρών παιγνίων πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία δεν δημιουργούν δυσμενείς διακρίσεις και είναι εκ των προτέρων γνωστά, ώστε να οριοθετείται η άσκηση της διακριτικής ευχέρειας των αρχών προκειμένου η ευχέρεια αυτή να μη χρησιμοποιείται με αυθαίρετο τρόπο (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2016, Ince, C-336/14, EU:C:2016:72, σκέψη 55 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 42 Επιπλέον, οι δημόσιες αρχές που συνάπτουν συμβάσεις παραχωρήσεως υποχρεούνται να τηρούν την υποχρέωση διαφάνειας. Έτσι, χωρίς κατ' ανάγκη να συνεπάγεται υποχρέωση προκηρύξεως διαγωνισμού, η εν λόγω υποχρέωση διαφάνειας, η οποία εφαρμόζεται οσάκις η οικεία παραχώρηση υπηρεσιών δύναται να προσελκύσει επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο στο οποίο παραχωρούνται οι εν λόγω υπηρεσίες, επιβάλλει στην παραχωρούσα αρχή να διασφαλίσει, υπέρ όλων των πιθανών αναδόχων, προσήκουσα δημοσιότητα που να καθιστά δυνατό το άνοιγμα στον ανταγωνισμό του τομέα παραχωρήσεως υπηρεσιών καθώς και τον έλεγχο της αδιάβλητης διεξαγωγής των διαδικασιών αναθέσεως (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2010, Engelmann, C-64/08, EU:C:2010:506, σκέψεις 49 και 50).
- 43 Επιπροσθέτως, η αρχή της ασφάλειας δικαίου, από την οποία απορρέει η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, επιτάσσει, μεταξύ άλλων, οι κανόνες δικαίου να είναι σαφείς και ακριβείς, τα δε αποτελέσματά τους να μπορούν να προβλεφθούν, ιδίως όταν οι κανόνες αυτοί ενδέχεται να έχουν δυσμενείς συνέπειες για τους ιδιώτες και τις επιχειρήσεις (βλ. απόφαση της 11ης Ιουνίου 2015, Berlington Hungary κ.λπ., C-98/14, EU:C:2015:386, σκέψη 77 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 44 Πρώτον, όσον αφορά εθνική νομοθεσία όπως η ισχύουσα κατά την 25η Ιουνίου 2014, διαπιστώνεται ότι ρύθμιση κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, κατά την οποία οι εγνωσμένης αξιοπιστίας φορείς εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων πρέπει να έχουν ασκήσει, για περίοδο τουλάχιστον δέκα ετών, δραστηριότητα διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων εντός του συγκεκριμένου κράτους μέλους, εισάγει διαφορετική μεταχείριση, καθόσον περιάγει σε δυσμενέστερη θέση τους φορείς εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη, σε σχέση με τους οικείους εγχώριους φορείς εκμεταλλεύσεως οι οποίοι μπορούν ευχερέστερα να πληρούν την προαναφερθείσα προϋπόθεση.
- 45 Η απλή επίκληση σκοπού γενικού συμφέροντος δεν επαρκεί για να δικαιολογήσει τέτοια διαφορετική μεταχείριση. Επομένως, ελλείψει λόγου για τον οποίον θα ήταν αναγκαίο να έχει ασκηθεί δραστηριότητα διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής και όχι στο έδαφος άλλου κράτους μέλους προκειμένου να επιτευχθούν οι σκοποί των οποίων γίνεται επίκληση, και δη για τουλάχιστον δέκα έτη, τέτοια ρύθμιση πρέπει να κριθεί ως εισάγουσα δυσμενή διάκριση και ως μη συνάδουσα με το άρθρο 56 ΣΛΕΕ.
- 46 Δεύτερον, όσον αφορά εθνική νομοθεσία όπως η ισχύουσα στις 29 Αυγούστου 2014, η υποχρέωση να έχει ασκηθεί επί τρία έτη σε κράτος μέλος δραστηριότητα διοργανώσεως τυχηρών παιγνίων δεν δημιουργεί καταρχήν πλεονέκτημα για τους φορείς που είναι εγκατεστημένοι στο κράτος μέλος υποδοχής και θα μπορούσε να δικαιολογηθεί λόγω σκοπού γενικού συμφέροντος. Ωστόσο, είναι σημαντικό οι επίμαχοι κανόνες να εφαρμόζονται με διαφάνεια ως προς όλους τους διαγωνιζομένους. Υπενθυμίζεται ότι η υποχρέωση διαφάνειας, η οποία αποτελεί απόρροια της αρχής της ισότητας, έχει κατά βάση ως σκοπό να διασφαλίσει ότι κάθε ενδιαφερόμενος φορέας μπορεί να αποφασίσει αν θα συμμετάσχει σε διαγωνισμό στηριζόμενος στο σύνολο των σχετικών πληροφοριών, καθώς και να αποκλείσει τον κίνδυνο ευνοιοκρατίας και καταχρήσεως εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής. Η

υποχρέωση διαφάνειας συνεπάγεται ότι όλοι οι όροι και οι προϋποθέσεις της διεξαγωγής της διαδικασίας αναθέσεως πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια, ακρίβεια και χωρίς αμφισημία, ώστε, αφενός, να παρέχουν σε όλους τους έχοντες εύλογη πληροφόρηση και επιδεικνύοντας τη συνήθη επιμέλεια διαγωνιζομένους τη δυνατότητα να κατανοήσουν το ακριβές περιεχόμενό τους και να τους ερμηνεύσουν κατά τον ίδιο τρόπο και, αφετέρου, να οριοθετούν τη διακριτική ευχέρεια της αναθέτουσας αρχής και να παρέχουν σε αυτή τη δυνατότητα να ελέγχει αποτελεσματικά αν οι προσφορές των διαγωνιζομένων ανταποκρίνονται στα κριτήρια που διέπουν τον οικείο διαγωνισμό (απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2016, Ince, C-336/14, EU:C:2016:72, σκέψη 87).

- 47 Δεν ανταποκρίνεται σε αυτήν την απαίτηση εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, δυνάμει της οποίας οι προϋποθέσεις ασκήσεως της εξουσίας του υπουργού Οικονομίας στο πλαίσιο τέτοιας διαδικασίας, καθώς και οι τεχνικές προδιαγραφές που πρέπει να πληρούν οι φορείς εκμεταλλεύσεως τυχηρών παιγνίων κατά την υποβολή της προσφοράς τους, δεν ήταν καθορισμένες με επαρκή ακρίβεια.
- 48 Κατά συνέπεια, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 56 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία θεσπίζει καθεστώς συμβάσεων παραχωρήσεως και χορηγήσεως αδειών για τη διοργάνωση διαδικτυακών τυχηρών παιγνίων, οσάκις αυτή περιλαμβάνει κανόνες που εισάγουν δυσμενή διάκριση εις βάρος φορέων εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη ή οσάκις προβλέπει κανόνες οι οποίοι δεν εισάγουν δυσμενή διάκριση αλλά εφαρμόζονται με αδιαφανή τρόπο ή υλοποιούνται στην πράξη με τρόπον τέτοιον ώστε κωλύουν ή δυσχεραίνουν την υποψηφιότητα ορισμένων διαγωνιζομένων οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 49 Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 56 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται στην επιβολή κυρώσεων από κράτος μέλος, όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι οποίες επιβάλλονται λόγω της παραβάσεως της νομοθεσίας που θεσπίζει καθεστώς συμβάσεων παραχωρήσεως και χορηγήσεως αδειών για τη διοργάνωση τυχηρών παιγνίων, στην περίπτωση που τέτοια εθνική νομοθεσία αποδειχθεί ότι αντίκειται στο ανωτέρω άρθρο.
- 50 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όταν έχει θεσπιστεί σύστημα περιορισμών στον τομέα των τυχηρών παιγνίων και το εν λόγω σύστημα περιορισμών δεν συνάδει προς το άρθρο 56 ΣΛΕΕ, η παράβαση της ρύθμισης αυτής από έναν επιχειρηματία δεν επιτρέπεται να επισύρει την επιβολή κυρώσεων (απόφαση της 30ής Απριλίου 2014, Pflieger κ.λπ., C-390/12, EU:C:2014:281, σκέψη 64 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 51 Στο τρίτο ερώτημα πρέπει λοιπόν να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 56 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται στην επιβολή κυρώσεων από κράτος μέλος, όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι οποίες επιβάλλονται λόγω παραβάσεως της νομοθεσίας που θεσπίζει καθεστώς συμβάσεων παραχωρήσεως και χορηγήσεως αδειών για τη διοργάνωση τυχηρών παιγνίων, στην περίπτωση που τέτοια εθνική νομοθεσία αποδειχθεί ότι αντίκειται στο ανωτέρω άρθρο.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 52 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 56 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία θεσπίζει καθεστώς συμβάσεων παραχωρήσεως και χορηγήσεως αδειών για τη διοργάνωση διαδικτυακών τυχρών παιγνίων, οσάκις αυτή περιλαμβάνει κανόνες που εισάγουν δυσμενή διάκριση εις βάρος φορέων εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη ή οσάκις προβλέπει κανόνες οι οποίοι δεν εισάγουν δυσμενή διάκριση αλλά εφαρμόζονται με αδιαφανή τρόπο ή υλοποιούνται στην πράξη με τρόπο τέτοιον ώστε κωλύουν ή δυσχεραίνουν την υποψηφιότητα ορισμένων διαγωνιζομένων οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη.
- 2) Το άρθρο 56 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται στην επιβολή κυρώσεων από κράτος μέλος, όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι οποίες επιβάλλονται λόγω παραβάσεως της νομοθεσίας που θεσπίζει καθεστώς συμβάσεων παραχωρήσεως και χορηγήσεως αδειών για τη διοργάνωση τυχρών παιγνίων, στην περίπτωση που τέτοια εθνική νομοθεσία αποδειχθεί ότι αντίκειται στο ανωτέρω άρθρο.

(υπογραφές)